

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของชีวิต เพราะเป็นรากฐานสำคัญสำหรับช่วยให้บุคคลสามารถก้าวไปถึงความสุข ความเจริญทั้งปวง ทั้งของตนเองและของส่วนรวม และสามารถปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ การศึกษาจัดเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้ตลอดชีวิต (กรมสามัญศึกษา 2542 : 3) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 81 บัญญัติไว้ว่า รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปวิทยาการต่างๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครูและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปและวัฒนธรรมของชาติ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 : 20) ส่งผลให้เกิดกฎหมายแม่บทในการจัดการศึกษาของประเทศไทยเกิดขึ้นครั้งแรกคือ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มีหลักคิดในการจัดการศึกษาว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนทุกคนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ทั้งการศึกษาในระบบและนอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเห็นความสำคัญของการเรียนรู้และคุณธรรม เน้นเรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ศาสนาและวัฒนธรรม การกีฬาภูมิปัญญาไทย ทักษะคณิตศาสตร์ ภาษา ทักษะในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ส่วนด้านกระบวนการเรียนรู้ ให้จัดเนื้อหาสาระ และกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อ

ป้องกันและแก้ปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง การจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน ปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงาม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียน อำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ โดยจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (กรมสามัญศึกษา 2542 : 17 – 20)

ประเวศ วะสี (2544 : 3) กล่าวถึงการปฏิรูปการศึกษาว่า หัวใจของการปฏิรูปการศึกษา คือการปฏิรูปจากการยึดวิชาเป็นตัวตั้ง มาเป็นยึดมนุษย์หรือผู้เรียนเป็นตัวตั้ง หรือที่เรียกว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด (คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ 2544 : 3) ดังนั้นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษาคือการปฏิรูปการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากการคิด การค้นคว้า การทดลอง และสรุปเป็นความรู้โดยตัวผู้เรียนเอง ผู้สอนจะเปลี่ยนบทบาทหน้าที่จากการถ่ายทอดความรู้มาเป็นผู้วางแผนจัดการชี้แนะและอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียน (ธนาธิป พรกุล 2543 : 50)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มีผลให้บทบาทในการจัดการเรียนรู้ของครูเปลี่ยนไป จากที่ครูเป็นผู้รู้และผู้ถ่ายทอดความรู้ มาเป็นผู้จัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน

อรุณี สถิตย์ภักติกุล (2542 : 37 – 40) กล่าวถึงบทบาทของครูและนักเรียนในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ดังนี้คือ ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทในการจัดการเรียนรู้โดย

1. เป็นผู้จัดการ คือเป็นผู้จัดเตรียมกิจกรรม สื่อการเรียน แหล่งความรู้อื่นๆ และบริหารการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้
2. อำนวยความสะดวก จัดสภาพแวดล้อมสิ่งต่างให้พร้อม ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้
3. เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือเมื่อผู้เรียนต้องการ ทั้งด้านวิชาการ ธุรการและอื่นๆ
4. เป็นผู้ให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษาในการทำงาน การเรียนรู้ของผู้เรียน
5. เป็นผู้กำกับดูแลให้การเรียนรู้ของผู้เรียนดำเนินการไปตามแผนที่กำหนดไว้
6. เป็นผู้เรียน ในกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูมีบทบาทการเป็นผู้เรียนด้วย เพราะผู้เรียนไปศึกษาค้นคว้ามาในสิ่งที่ครูยังไม่ทราบไม่เคยรู้มาก่อน
7. เป็นผู้วัดผลและประเมินผลความก้าวหน้าการพัฒนาการเรียนรู้ กระบวนการต่างๆ และผลงานของผู้เรียน

ส่วนบทบาทของผู้เรียนเปลี่ยนไปจากการเป็นผู้ฟัง ผู้รับรู้ มาเป็นผู้เรียนที่กระตือรือร้น เอาใจใส่ที่จะรู้สิ่งต่างๆ ด้วยตนเองอย่างมีอิสระตามความถนัดและความสนใจจากแหล่งวิชาการที่หลากหลาย ใช้กระบวนการร่วมกับครูและวิทยาการ มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทุกขั้นตอน ผู้เรียนเป็นผู้ศึกษาเรียนรู้สิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง บทบาทผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีดังนี้

1. เป็นผู้ค้นคว้าแสวงหาความรู้จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ทั้งในและนอกห้องเรียน ด้วยวิธีการที่หลากหลาย
2. เป็นผู้ร่วมในการวางแผนเลือกเรียนกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อและการวัดผล
3. เป็นผู้กำกับดูแลความก้าวหน้าในการทำงานของตน
4. เป็นผู้ช่วยเหลือดูแลเพื่อนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ใกล้ชิดยิ่งขึ้น
5. เป็นผู้สร้างสรรค์ผลงานและองค์ความรู้ใหม่ ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า ทดลอง และทำกิจกรรมต่างๆ
6. เป็นผู้นำเสนอข้อมูลความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้จากการทำงานต่างๆ
7. เป็นผู้วัดและประเมินผลความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของตนเอง

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งผลให้บทบาทของครูและนักเรียนเปลี่ยนแปลงไปจึงเป็นหน้าที่ของครูและนักเรียนโดยตรงที่จะต้องกระตือรือร้นในการศึกษาหาความรู้ ทำความเข้าใจในบทบาทของตน เพื่อปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงบทบาทของตนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป ให้สามารถจัดการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิภาพตามความมุ่งหมายของการจัดการศึกษา

“การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของชีวิต เพราะเป็นรากฐานสำหรับช่วยให้บุคคลสามารถก้าวหน้าไปถึงความสุข ความเจริญทั้งปวง ทั้งของตนเองและส่วนรวม ผู้ที่เชื่อว่าเป็นครูต้องถือว่าเป็นหน้าที่อันดับแรกที่จะต้องให้การศึกษาคืออบรมสั่งสอนอนุชนให้ได้ผลจริงทั้งในด้านวิชาความรู้ ด้านจิตใจและความประพฤติ ทั้งต้องคิดว่าแต่ละคนกำลังทำอยู่นี้คือ ความเป็นความตายของประเทศชาติ เพราะอนุชนที่มีความรู้ความดีเท่านั้น ที่จะรักษาชาติบ้านเมืองไว้ได้” (พระบรมราโชวาทรัชการที่ 9)

ดังนั้นครูทุกคนต้องตระหนักและสำนึกในหน้าที่ของความเป็นครูและต้องพัฒนาปรับปรุงตนเอง ทั้งในด้านจิตใจและวิชาการ ตลอดจนตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างเต็ม

ความสามารถ เพื่อช่วยกันสรรสร้างเยาวชนของไทยทุกคน ให้เป็นไปตามพระบรมราโชวาทของ พระองค์

การที่จะเป็นครูที่ดีมีความรู้ สามารถอบรมสั่งสอนเด็กให้มีความรู้ ความเข้าใจ เกิดการเรียนรู้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ได้อย่างมีความสุข ตามเอกัตภาพของ บุคคล ครูต้องดำเนินการวางแผนการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้วิธีระบบ (System Approach) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การออกแบบการสอน (Instruction design)

โรงเรียนบ้านกลอง อำเภอรัตนพิบูลย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 เปิดสอนตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ถึงช่วงชั้นที่ 2 มีนักเรียน 360 คน ครู 19 คน โรงเรียนได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ดังนี้ “ภายใน พ.ศ. 2452 โรงเรียนจะปรับปรุง พัฒนาในทุกด้านให้ทัดเทียมโรงเรียนในเมือง” คำขวัญโรงเรียน “เน้นงานวิชาการ สร้างฐาน ประชาธิปไตย เสริมอนามัย-โภชนาการ ประสานชุมชน” การที่จะดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้นั้น ขึ้นอยู่กับครูซึ่งเป็นผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ และมีความรับผิดชอบในภาระงานเต็ม ศักยภาพ ตลอดถึงระบบการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ การนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง

จากสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนในปัจจุบัน พบว่ามีปัญหาหลายประการ เช่น การจัดทำแผนการเรียนรู้ การวิเคราะห์หลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยวิธีการที่หลากหลาย ตลอดทั้งจิตสำนึกที่ดีในการปฏิบัติหน้าที่ ด้วยหลักการและเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่า โรงเรียนยังมีสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุตามนโยบายของโรงเรียน และเพื่อให้ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยยึดหลักการว่า ผู้เรียนทุกคน สามารถสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญหรือเน้นผู้เรียนเป็น สำคัญ ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษา สภาพปัจจุบันปัญหาการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนโรงเรียน บ้านกลองเพื่อที่จะได้ทราบสภาพปัจจุบันปัญหาในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนโรงเรียนบ้านกลอง อำเภอรัตนพิบูลย์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 เพื่อเป็นประโยชน์ โดยตรงสำหรับผู้บริหารโรงเรียน นำข้อมูลไปใช้ในการบริหารจัดการ ให้มีประสิทธิภาพบรรลุ เป้าหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและนโยบายของโรงเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพและปัจจุบันการจัดการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ของครูผู้สอน โรงเรียนบ้านกลอง อำเภอรัตนพิบูลย์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ของครูผู้สอน โรงเรียนบ้านกลอง อำเภอรัตนพิบูลย์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ในด้านการบริหารทางวิชาการ การวางแผนจัดการเรียนรู้ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการสัมภาษณ์ สอบถามข้อเท็จจริง การอภิปรายกลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม เฉพาะผู้ที่รับผิดชอบโดยตรงครั้งนี้ คือผู้บริหารโรงเรียน ครูวิชาการ ครูผู้สอน

ประชากร

ประชากรที่ใช้วิจัยได้แก่

1. ครูผู้สอน
2. ครูวิชาการ
3. ผู้บริหารโรงเรียน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. สภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนรู้ ที่พึงประสงค์
 2. สภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้ ที่พึงประสงค์
- ประเด็นปัญหาที่ศึกษาในด้านต่างๆ ดังนี้
1. การบริหารงานทางวิชาการ
 2. การวางแผนจัดการเรียนรู้
 3. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร
 4. การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. สภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ครูผู้สอนกำลังดำเนินการอยู่ในปีการศึกษา 2549
2. ปัญหาการจัดการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ หมายถึง สภาพข้อขัดข้อง อุปสรรค ซึ่งส่งผลทำให้การเรียนการสอนไม่บรรลุผลตามเป้าหมายของหลักสูตร
3. การจัดการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้ผู้เรียนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน การสืบค้น ข้อความรู้อย่างอิสระ ตามศักยภาพของตน จากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย การฝึกทักษะ กระบวนการร่วมกันกับกลุ่ม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับกลุ่ม และการปรับความรู้มาใช้

ในชีวิตประจำวันนักเรียน เพื่อนกลุ่มเรียน และวิทยากร ตามสภาพจริงของผู้เรียน เพื่อนหรือกลุ่มเรียน เพื่อต้องการทราบผลการพัฒนาของผู้เรียน จากกระบวนการจัดการเรียนรู้ บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

4. ครูผู้สอน หมายถึง ครูที่ทำหน้าที่สอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนบ้านคลอง อำเภอร่อนพิบูลย์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

5. ครูวิชาการ หมายถึง ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้บริหารโรงเรียน ให้ปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบ ดูแลงานวิชาการด้านส่งเสริม สนับสนุนให้ครูผู้สอนจัดการเรียนรู้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรในโรงเรียนบ้านคลอง อำเภอร่อนพิบูลย์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

6. ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคลอง อำเภอร่อนพิบูลย์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

7. การบริหารทางวิชาการ หมายถึง กระบวนการจัดการเพื่อให้งานวิชาการบรรลุผลตามความคาดหวังของโรงเรียน

8. การวางแผนจัดการเรียนรู้ หมายถึง การกำหนดทิศทางหรือการเตรียมการในรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีระบบแบบแผน มีลำดับขั้นตอน กระบวนการ เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์กันทุกขั้นตอน ในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรของครูผู้สอนโรงเรียนบ้านคลอง อำเภอร่อนพิบูลย์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

9. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร หมายถึง การศึกษาเอกสารหลักสูตร เพื่อให้เกิดความเข้าใจเพื่อนำไปเขียนแผนการสอน ให้สอดคล้องกับความต้องการของหลักสูตร เพื่อนำมาสร้างบทเรียนอย่างละเอียด ประกอบด้วยวิธีสอน การเลือกสื่อ การประเมินผลและการปรับปรุงแก้ไขรายวิชา

10. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ต้องการพัฒนาคุณภาพมนุษย์ โดยมุ่งสร้างให้เกิดประโยชน์กับผู้เรียนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนทุกขั้นตอนผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามศักยภาพความถนัดปฏิบัติด้วยตนเองตามความสนใจบนพื้นฐานของความแตกต่างของบุคคลโดยใช้ทักษะกระบวนการช่วยเหลือเกื้อกูลกันการแสวงหาความรู้จากแหล่งความรู้ที่หลากหลายอย่างมีความสุขครูมีบทบาทเป็นผู้จัดประสบการณ์ชี้แนะกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สามารถประยุกต์ความรู้มาใช้ในชีวิตประจำวันตามสถานการณ์จริงได้

ประโยชน์ของการวิจัย

1. การศึกษาในครั้งนี้ ทำให้ทราบสภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ของครูผู้สอนโรงเรียนบ้านคลอง อำเภอร่อนพิบูลย์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3
2. ผลจากการศึกษาครั้งนี้ จะเป็นข้อมูลให้ผู้เกี่ยวข้องนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาบทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ของครูผู้สอนโรงเรียนบ้านคลอง อำเภอร่อนพิบูลย์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราชเขต 3